

Н.О. Будна

ГОВОРИМО, ЧИТАЄМО, ПИШЕМО

Зошит

з розвитку зв'язного мовлення

уч. _____ класу

школи № _____

Сьоме видання, перероблене і доповнене

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією
з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 811.161.2(075.2)

ББК 81.2Укр71

Б 90 провідний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Експерти:

К.І. Пономарьова

викладач другої категорії Університетського коледжу
Київського університету ім. Б. Грінченка

Н.В. Розінкевич

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент

З.М. Онишків

вчитель вищої категорії, старший вчитель

Н.Я. Походжай

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією
з педагогіки та методики початкового навчання*

*Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист ІТЗО від 06.10.2014 р. № 14.1/12-Г-1608)*

Будна Н.О.

Б90 Говоримо, читаємо, пишемо : Зошит з розвитку зв'язного мовлення : 3 кл. /
Н.О. Будна. — Вид. 7-ме, переробл. й доповн. — Тернопіль : Навчальна кни-
га — Богдан, 2022. — 48 с.

ISBN 978-966-10-7029-4

У посібнику розроблено зміст уроків розвитку зв'язного мовлення відповідно до вимог оновленої навчальної програми Міністерства освіти і науки України з української мови для учнів 3 класу. Запропоновані вправи допоможуть учителеві організувати мовленнєву діяльність учнів на уроках, сприятимуть ефективному засвоєнню програмового матеріалу з рідної мови.

Цікавим доповненням є вкладка із творчими завданнями для конкурсу «Знавці рідної мови».

УДК 811.161.2(075.2)

ББК 81.2Укр71

УВАГА!

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

bohdan-digital.com/008480

Технічна підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89;
admin@bohdan-digital.com

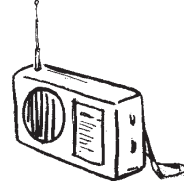
Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

ISBN 978-966-10-7029-4

© Навчальна книга – Богдан, 2022

ЗВЕРТАННЯ В УСНОМУ І ПИСЕМНОМУ МОВЛЕННІ

1. Розглянь малюнки. Підпиши, на якому з них зображена ситуація усного мовлення, а на якому — писемного.

2. Запиши скорочено, яким темпом мовлення ти будеш користуватися у кожній ситуації (*Шв.*, *Зв.*, *П.*).

- Відповідаєш на уроці _____
- Диктуєш текст _____
- Говориш скоромовку _____
- Виступаєш по радіо _____
- Коментуєш футбольну гру _____

3. Прочитай тексти. Підкресли синім кольором слова, які прочитаєш з підвищеною силою голосу, а зеленим кольором — лагідно, спокійно.

ХТО ДУЖЧИЙ

Якось Сонце і Вітер засперечалися, хто з них дужчий.

— Сонцю, я дужчий. Бачиш отого старого? Я швидше за тебе скину з нього пальто.

Сонце сховалося за хмари, а Вітер повіяв. Вітер дмухав з усієї сили, а чоловік щільніше загортався у своє пальто. Врешті Вітер ушух і здався. А Сонце вийшло з-за хмари і ласкаво всміхнулося. Старий витер спітніле чоло і зняв пальто.

— Ні, Вітре, тепло і ласка дужчі за лють і силу.

ВЕСЕЛИНКА

- Грицю, не грайся з цим хлопчиком. Він нечемний і невихований.
- Тоді, мамо, нехай він грається зі мною, я ж чемний і вихований.

4. Склади і запиши невелику розмову між учнем і вчителем (батьком і сином, бабусею і внуком), використавши одну із поданих моделей зі звертанням (З).

1) — [З,]. 2) — [,З]. 3) — [,З,].

5. Перевір написане і виправ помилки.

6. Проаналізуй та виконай роботу над помилками.

**ТИ І ТВІЙ СПІВРОЗМОВНИК.
СКЛАДАННЯ ТЕКСТУ ЗА МАЛЮНКОМ І ПЛАНОМ**

1. Прочитай вірш.

ДОБРІ СЛОВА

— Доброго ранку! — мовлю за звичаєм.
— Доброго ранку! — кожному зичу я.
— Доброго дня вам! — людям бажаю.
«Вечором добрим» стрічних вітаю.
І посміхаються у відповідь люди,
добрі слова ж бо для кожного любі.

Б. Бірюков

Підкресли у вірші слова ввічливості.

Які добрі слова ти говориш людям? Запиши 2–3 слова.

Які слова слід казати, коли ти хочеш щось попросити? Запиши два слова.

2. Прочитай розмову хлопчиків — Олега і Тараса. Чи зрозумів ти, про що вони розмовляли? Доповни розмову словами Тараса.

— *Добрий день, Тарасе! Як добре, що я тебе зустрів.*

— _____

— *Звідки ти йдеш?*

— _____

— *Яку книжку ти взяв?*

— _____

— *Покажи, будь ласка.*

— _____

— Яка гарна обкладинка!

— Коли прочитаєш, даси мені?

— Домовились. До побачення.

3. Розглянь малюнок і запиши короткі відповіді на запитання, записані у таблиці.

ЗАПИТАННЯ	ВІДПОВІДІ
1. Коли встали хлопці?	
2. Куди вони зібралися?	
3. Що взяли з собою рибалки?	
4. Хто їх проводить?	
5. Чого він їм бажає?	
6. Що і як відповіли хлопчики на побажання дідуся?	

СКЛАДАННЯ ТЕКСТУ НА ЗАДАНУ ТЕМУ

- 1. Прочитай текст. Підкресли образні слова, які допомагають уявити красу осені. Поясни свій вибір.**

СВЯТО ОСЕНІ

Заграв чудовими барвами осінній ліс. Стоїть у багряному і золотому вбранні, сипле під ноги різнобарвні листочки.

А як горять восени вогнища горобини! Ось берізки-сестриці одягли свої сонячні платтячка і тривожно перешіптуються поміж себе. Тільки зелені ялини нічим не журяться.

У небі летять дикі гуси. Значить, зима не за горами.

- 2. До поданих слів добери і запиши слова, близькі за значенням.**

барви, _____

вбрання, _____

багряний, _____

горять, _____

- 3. За даним планом і опорними словами склади і запиши текст на тему «Осінній сад».**

ПЛАН	ОПОРНІ СЛОВА
1. Яка пора року настала?	Прилинула, завітала, прийшла; щедра, багата, чарівниця, художниця, красуня;
2. Якими стали дерева в саду?	різнокольорові, барвисті, голі, безлисті, строкаті;
3. Як змінилася трава?	пожовкла, висохла, пошерхла, примерзла, зів'яла;

ПРО ЩО ГОВОРИТЬ ЗАГОЛОВОК

1. Прочитай заголовки. Подумай, про що можуть розповідати тексти під такими заголовками. З'єднай за зразком.

Текст про зміну кольорів листків дерев	Осінь Осінь у парку Осінній ліс	Текст про щедру осінь
Текст про осінні турботи тварин	Осінні турботи білочки Праця людей восени осінь іде гаєм!	Текст про ознаки осені

2. Прочитай текст, добери і запиши до нього заголовок.

Іду ліском та дивлюсь, чи не достигли на ліщині горішки. Глянув на стежку і побачив кроків за десять од себе лисичку. Мордочка в неї гостра, хвіст довгий, пухнастий. Я не злякався, дивлюсь на неї. А лисичка поглядає на мене і носиком нюхає. Потім — плиг у кущі. Ото тільки й бачив!

(«Лисичка», «Хитра лисичка», «Зустріч у лісі».)

Доведи свій вибір.

Усно перестав три останні речення на початок тексту. Чи вийшло оповідання? Чому? Підкресли речення, в якому описано лисичку.

3. Прочитай речення. Перестав і запиши їх так, щоб вийшов зв'язний текст. Придумай і запиши заголовок.

Біля клена килим золотий лежить.

Клен від холоду дрижить.

Облітає листя з клена.

4. Склади і запиши текст за поданим зачином і основною частиною.

РЕКС

Рома часто кривдив Рекса. Рекс гарчав, але не кусався. Він був розумний пес і чекав, чи не порозумнішає Рома.

Якось Рома без дозволу сів у човен і подався в мандри. Човен перекинувся. Мандрівник упав у воду і закричав.

5. Перевір написане і виправ помилки.

6. Проаналізуй та виконай роботу над помилками.

СКЛАДАННЯ ТЕКСТУ ЗА МАЛЮНКОМ І КІНЦІВКОЮ. ЗАСОБИ ЗВ'ЯЗКУ РЕЧЕНЬ У ТЕКСТІ

1. Прочитай текст. Підкресли слова, які є засобами зв'язку між реченнями.

ДОПОМОГА

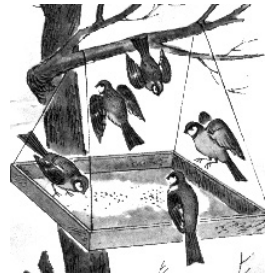
Одного разу з гнізда випало пташеня. Воно безпорадно лежало на землі і жалібно пищало. Івась пожалів пташеня. Він підняв його, поставив драбину й обережно поклав бідолаху у гніздо. Навколо кружляли пташки і радісно цвірінькали. Хлопчиківі здалося, що вони дякують йому за допомогу.

2. Прочитай текст і встав пропущені слова, які є засобами зв'язку. (Вони, гостинні господарі, гостю, вона, пташка, чуйні діти, бідолаха, пернатий друг.)

СИНІЧКА

Біля школи діти знайшли в снігу синичку. (Хто?) _____ забрали (кого?) _____ додому. (Хто?) _____ дбайливо доглядали (кого?) _____, поки (хто?) _____ не набралася сили. (Хто?) _____ жила в квартирі цілу зиму. Коли надворі стало тепло, (хто?) _____ випустили (кого?) _____ на волю.

3. Розглянь малюнок. Склади і запиши текст за малюнком і кінцівкою. Придумай і запиши до нього заголовок.

Пташки прилітали і радо дзьобали зерно.

- 4. Перевір написане і виправ помилки.**
- 5. Проаналізуй та виконай роботу над помилками.**

1. Прочитай і порівняй тексти. Що в них спільне, а що — відмінне? Спільне підкресли.

1) Котик Мурчик — наш голубчик. Лапки м'якенькі, кігтики гострі. Вушка чутливі, вуса довгі, шубка шовкова.

2) На даху спала кішка. Коло кішки сіла пташка. Пташко, не сиди близько. Кішки хитрі.

3) Кіт — корисна тварина. Він ловить мишей.

Запиши в кружечку номер тексту, який буде доречним у підручнику з природознавства ○; в оголошенні ○; в оповіданні про можливу пригоду ○.

Доведи усно свою думку.

2. Прочитай тексти і усно виконай подані нижче завдання.

1) — Сьогодні тепло? — спитала Оксана, збираючись до школи.

— Та ні, не дуже. Одягай плащ, буде дощ.

2) У Києві і Київській області сьогодні мінлива хмарність, часом невеликий дощ. Вітер слабкий. Температура вдень 16–17 градусів тепла.

3)

ДОЩИК

... Дивлюся ранком —
вже заволочене серпанком
сіреньке небо. Далі став
помалу й дощик накрапати
і вогким холодком до хати
зайшов притихлий вітерець.

Леся Українка

а) Уяви ситуацію, описану в першому тексті. Яка мета цього тексту?

б) Про що говориться у другому тексті? Яка мета цього тексту?

в) Чим відрізняється третій текст від попереднього? Яка його мета?

3. Запиши офіційне повідомлення про погоду на сьогодні у твоїй області.

4. З кожної пари заголовків вибери і підкресли той, який не лише точніше характеризує тему, а й виражає основну думку повідомлення.

Прогулянка до лісу. — Чудова прогулянка до лісу.

Невдала риболовля. — На риболовлі.

Веселі старти. — Шкільні змагання.

Телепередача «У світі тварин». — Моя улюблена телепередача.

5. Склади і запиши текст про їжачка, використавши слова: їжачок, лисичка, мордочка, фиркати, скрутитися, нюхати, облизуватися, їжачок-хитрячок. Добери і запиши заголовок.

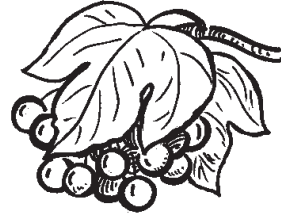
6. Перевір написане і виправ помилки.

7. Проаналізуй та виконай роботу над помилками.

ВЧИМОСЯ ОПИСУВАТИ. ТЕКСТ-ОПИС

1. Відгадай загадку і запиши відгадку.

У вінку зеленолистім,
у червоному намисті
видивляється у воду
на свою хорошу вроду.
(_____)

Підкресли слова, які допомогли відгадати загадку. Як ти їх розумієш?

2. Розглянь на малюнку гілочку калини і до поданих слів напиши, про що йде мова.

Червоні, соковиті, круглі, терпкі _____

Темно-зелене, смарагдове, багряне _____

Важкі, розкішні, червоні _____

Духмяні, запашні, сніжно-білі _____

3. Допиши, як люди називають калину.

Красуня, чарівний кущик, _____

4. Дай письмово відповіді на запитання.

Що ти знаєш про калину? _____

Яке у неї галуззя? _____

Які листки? _____

Який цвіт? _____

ПРО ОДНЕ І ТЕ Ж ПО-РІЗНОМУ

1. Прочитай обидва тексти. Визнач, який із них науковий, а який — художній. Усно доведи свої міркування.

1) А це що за красуня? Така велика, темно-фіолетова, закутана у теплий козушок білястих ворсинок. Здається, ніби сріблясте сійво її оточує. Це одна з найкращих весняних рослин — сон.

2) Сон — багаторічна трав'яниста рослина. Стебло її завдовжки 10-40 см. Квітка зонтикоподібної форми. Пухнасті ворсинки захищають рослину від холоду.

2. Пошир і запиши дані речення словами з довідки так, щоб опис став художнім.

Віють (які?) вітри. (Які?) хмари повільно (що роблять?) по небу.

Слова для довідок: *холодні, морозяні, пекучі, пронизливі; чорні, густі, снігові, низькі, важкі; біжать, пливають, сунуть, котяться, стеляться, снують.*

Художній опис: _____

3. З кожної пари речень підкресли одне, яке підходить для наукового тексту. Усно розташуй вибрані речення у певній послідовності, щоб вийшов текст.

1) Ялиновий шишкар такий яскраво-червоний, немов стигла ягода. Ялиновий шишкар яскраво-червоного кольору.

2) Зачепить він ними лусочку на шишці, відігне її і дістане язиком насінину. Ними він зачіплює луску на шишці, відгинає її і дістає язиком насінину.

СКЛАДАННЯ ТЕКСТУ НА ТЕМУ «МОЄ МІСТО (СЕЛО)»

- 1. Подумай і поясни, на яку тему можна скласти текст за такими словами:**
густа, розкішна зелень; світлі, легкі будівлі; затишні алеї; зелені сади; запашні троянди, центральна вулиця; широкі вулиці, торговельний комплекс, тваринницькі ферми, старовинне місто, індустриальний, культурний і економічний центр, широкі лани.
- 2. До тебе приїхали гості. Уяви, що ти — екскурсовод. Розкажи гостям цікавий куточок свого міста (села).**
- 3. Прочитай розповідь Олі про своє село. Підкресли дієслова.**

МОЄ СЕЛО

Моє село називається Рудка. Його назва пішла від кольору землі. Розкинулося село серед мальовничих поліських лісів, на березі річки Гнилоп'ять. Село велике і красиве. Біля кожної хати ростуть сади, є квітники. Серед розкішної зелені видніються ошатні будинки. На них височать телевізійні антени.

Люди в селі живуть заможнo. Хто працює на фермі, хто — у полі, інші — на заводі, на якому переробляють основну продукцію полів — льон.

Славне моє село!

- 4. За даним планом склади і запиши текст про своє місто (село).**
 - 1) Як називається твоє місто (село)?*
 - 2) Чому його так назвали?*
 - 3) Які установи, підприємства, навчальні заклади є у твоєму місті (селі)?*
 - 4) Як змінилось твоє місто (село) за останні роки?*
 - 5) Чим воно славне?*
 - 6) Що ти робиш для того, щоб твоє місто (село) стало ще кращим?*

**КАЗКА МУДРІСТЮ БАГАТА.
СКЛАДАННЯ КАЗКИ ЗА УЯВОЮ**

1. Відгадай загадку і запиши відгадку.

Він скрізь: у полі і в саду,
а в дім не попаде.

І я тоді лиш з дому йду,
коли вже він не йде.

(_____)

2. Уяви теплий літній дощик. Прочитай запитання і запиши короткі відповіді на них.

Звідки падає дощова краплинка? _____

Де вона народжується? _____

Скільки краплинок падає з неба? _____

Як падають на землю краплинки? _____

Якими словами можна їх описати? _____

Що з ними відбувається? _____

3. Побігла Оленка під дощик і спіймала дощову краплинку. Краплинка розповіла дівчинці цікаву казку.

Високо в небі у кришталевому теремку живуть Краплинки-Веселинки. Коли їм хочеться погратися, вони падають на землю. Витанцювують, хто як уміє. Інколи їм підіграє Грім-Громило і Блискавка-Блискотушка. Коли стомляться, то лягають на землю і сплять, доки їх Сонечко не розбудить.

Усно продовж її. Як далі могли розгортатися події? У сюжет введи діалог.

4. Прочитай початок Марійчиної казки. Запиши, що могло відбуватися далі.

Йшов рясний дощ. Краплинки радісно кружляли у таночку. Раділи, співали пісню дощову. Сіла одна Крапелька на листок калини. Заіскрилася, запишалася. Та раптом побачила маленьку тендітну Липку з прив'ялим листям...

5. Перевір написане і виправ помилки.

6. Проаналізуй та виконай роботу над помилками.

СКЛАДАННЯ ПЛАНУ

1. Прочитай текст. Добери і запиши до нього заголовок. Визнач головну думку.

У дворі діти збудували гірку. Іринка і Катруся спускалися з гірки на санчатах. Олекса — на ковзанах. Каталися діти і падали. Але не плакали, бо було дуже весело.

В. Величко

2. Прочитай текст. Поділи його на абзаци. Визнач головну думку кожного абзацу і запиши одним реченням.

Була холодна зима. Ріки й озера скувала крига. Рибкам стало важко дихати. Михайло і дід Архип пішли на озеро. Вони прорубали ополонки. Тепер риба не загине.

В. Величко

3. Прочитай текст і план до нього. Подумай, чи відповідає він змісту тексту.

СОНЦЕ І ВЕСЕЛКА

Якось після дощу виглянуло сонечко, і в небі з'явилася кольорова веселка. Хто не гляне на веселку — замилується.

Запишалася веселка. Почала вона вихвалитися, що красивіша від самого сонця. Почуло таку мову сонце і каже: «Ти справді красива, але ж без мене й тебе не було б».

А веселка тільки сміється та ще дужче вихваляється.
Тоді сонечко розсердилось. Сховалося воно за хмарку — і веселки як не було.

За К. Ушинським

План

1. Наука для хвалька.
2. Після дощу.
3. Самозакохана веселка.

Запиши план у послідовності, що відповідає змісту тексту.

План

4. Розглянь малюнок. Прочитай текст. Скажи, про що говориться в кожному абзаці. Склади і запиши план оповідання.

ЯК КОТОВІ СОРОМНО СТАЛО

Вийшов кіт на поріг. Мружиться від ясного сонечка. Раптом чує — горобці зацвірінькали. Принишк кіт, насторожився. Тихенько почав пробиратися до паркана. А там сидять горобці.

ПЕРЕКАЗУЄМО ДЕТАЛЬНО

1. Прочитай оповідання «Сонце допомогло» (с. 44) і дай відповіді на питання.

- 1) Про кого розповідається в тексті?
- 2) Що хотіла зробити вранці пташка?
- 3) Чому плиска не змогла зразу поснідати?
- 4) Чим закінчилася ця пригода?

2. Запиши речення, змінюючи їх за зразком.

- а) Заморозки побілили інеєм траву. — *Трава побіліла від заморозків.*
- б) Виглянуло сонце. — _____
- в) Повільно стало відігрівати охолонулу за ніч землю. — _____

- г) Плиска зайнялася пташиною роботою. — _____

3. До поданих іменників добери дієслова.

- Плиска* _____
- Заморозки* _____
- Сонце* _____
- Комахи* _____
- Льодок* _____

4. Перекажи детально зміст розповіді за поданим планом.

- 1) Чим займалася вранці плиска?
- 2) Що завважало їй розпочати сніданок?
- 3) Що допомогло пташці поснідати?

1. Прочитай текст і усно перекажи, як олениха перехитрила лисицю.

ХИТРА ОЛЕНИХА

Сонячний промінь упав на листя ліщини, лишив золоті зайчики на купці торішнього листя. Але це була зовсім не купа листя, а маленьке оленятко.

Мати-олениха сторожко поглядала на своє маля. Раптом її очі побачили рудий хвіст злодійки-лисиці. Вмить олениха схопилася, відштовхнулася задніми копитами і перелетіла через купу ожини.

Лисиця також помітила олениху, але не встигла збагнути, що сталося. Олениха мчала вже далеко від неї. Лисиця кинулася навздогін. Олениха петляла то вправо, то вперед, то назад, поки лисиця не загубила її.

А оленятко припало до землі і завмерло на купці торішнього листя.

За О. Іваненко

2. Прочитай текст. Підкресли в ньому слова і речення, які підійдуть до теми «Життя лісових мешканців взимку». Утворений текст запиши.

Іду і милуюся красою зимового лісу. На високій сосні я побачив кулясте гніздо. Тут живе прудка білка. Постукав по стовбуру дерева. Та білочка не хоче виходити в морозну погоду з теплого гнізда.

Я вийшов на санну дорогу і побачив сліди козуль і зайців. Цією дорогою возять сіно з лугу до ферми. Звірі підбирають його на дорозі. Зустрів і строкатого дятла на узліссі. Він стукає по дереву міцним дзьобом. Йому не холодно. Він працює швидко. Їжу у корі шукає. Дерева лікує.

За Ю. Старостенком

3. Прочитай текст.

Стояв погожий весняний день. Сонце щедро лило проміння на землю. Земля парувала. Пара піднімалася до неба і танула в його голубіні.

Я пішов до лісу. Дорога вела вгору і ховалась у зелені трав. Ліс зустрів мене співом пташиного хору. Гіллясті дуби і кучеряві липи ще чорні. Але навколо святково, весело.

Ледь помітна стежка вивела на велику галявину. скрізь синіли проліски, пахло весною і життям. Серед галявини сиділа дівчинка. На колінах у неї був альбом, і вона малювала. На папері полум'яніли квіти. Я замилювався роботою маленької художниці.

Дай відповіді на запитання.

Скільки в тексті абзаців?

Чи однакові вони за змістом?

Запиши речення, що передає зміст першої частини.

Прочитай мовчки другий абзац.

Передай двома реченнями зміст цієї частини.

Запиши складені речення. _____

ПОРІВНЯЙ І ДОВЕДИ

Порівняти — це значить знайти подібне і відмінне в тому, що порівнюєш.

1. Прочитай тексти і знайди, де подібні ознаки, а де — відмінні.

1) На галявині росла *струнка ніжна* берізка і *кремезний могутній* дуб.

2) Було у батька двоє синів. Старший був *розумний і кмітливий*, все у нього виходило, а менший був *дурень, нічого не розумів*.

2. Розглянь малюнки тварин і прочитай текст про північного оленя.

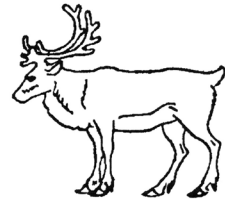
Олень північний — найцікавіша тварина з родини оленевих. До цієї родини входять також лось, косуля, лань, олень звичайний.

Олень звичайний

Лось

Олень північний

У північного оленя широкі копита, завдяки яким він не провалюється в сніг. У нього великі роги, тепле хутро. Народи Півночі розводять домашніх оленів.

Порівняй оленя північного, оленя звичайного і лося.

Усно склади текст про лося.

3. Порівняй героїв казок М. Коцюбинського «Дві кізочки» та «Про двох цапків».

Кізочки були _____

Цапки були _____

Як могла закінчитися зустріч цапків, якби один із них виявився мудрішим? Доведи свої міркування.

4. Прочитай текст. Як у несподіваній ситуації вчинять жаби — однаково чи по-різному? Поясни, чому ти так вважаєш. Заверши цю історію.

ДВІ ЖАБИ

Жили-були дві жаби. Одна з них була справжньою лісовою жабою — хоробра, сильна, весела, а друга — ні те ні се: боязлива, слабка, ніби вона не в лісі, а в міському парку народилась.

Але вони були подругами і жили в одній канаві.

Одного разу вийшли жаби на прогулянку. Скачуть собі по лісовій дорозі і раптом бачать: _____

ТЕКСТ-МІРКУВАННЯ. ЕСЕ

1. Прочитай тексти і визнач, що в них однакове, а що — різне. Які це тексти? Доведи.

1) Люблю розглядати джерельце. Вода прозора. Дно застелене блакиттю неба. У синій глибині бачу віття осокорини.

2) Тарас і Юрко розчистили джерельце. Дно обмостили камінням. І заспівала, задзвеніла вода!

3) Людина оберігає джерела, бо з них починаються річки.

4) Я люблю слухати мелодійний голос лісового джерельця. Присяду навпочіпки, дивлюсь на тремтливий струмінець, прислухаюсь і думаю. Цікаво, про що воно співає?

Перевір свою відповідь за таблицею.

	ОПИС	РОЗПОВІДЬ	МІРКУВАННЯ	ЕСЕ
Відповідає на питання	<i>Який?</i>	<i>Що сталося? Що відбулося?</i>	<i>Чому?</i>	<i>Чому я так думаю?</i>

2. Закінчи речення-міркування.

Цю невеличку рослину недарма називають чорницею, бо _____

Вовк — хижа тварина, оскільки він _____

Зайцеві легше бігти під гору, тому що _____

3. Прочитай текст. Знайди у ньому опис і розповідь. Стисло, одним реченням, передай їх зміст. Доповни міркування про руки хлібороба, використавши слова із тексту-розповіді.

Лежить хліб — запашний, із скоринкою золотистою. Працьовитим рукам дякуємо за хліб. Це вони зерно в ріллю посіяли. Урожай виростили і зібрали.

Руки хлібороба золоті. Адже _____

4. Прочитай текст. Закінчи його власною думкою на тему «Оце й погано!»

Сердито гавкав собака. Прямо перед ним сиділо маленьке скуйовджене кошеня. Воно жалібно нявчало. Недалеко стояли два хлопчики і чекали, що буде.

У вікно виглянула жінка і сердито крикнула хлопчикам:

— Як вам не соромно!

— А чого соромно? Ми нічого не робили.

— Оце й погано! — відповіла жінка.

ЯК ПИСАТИ ЛИСТИ, ПРИВІТАННЯ, ЗАПРОШЕННЯ

Лист — це текст, і творити його треба за певними правилами.

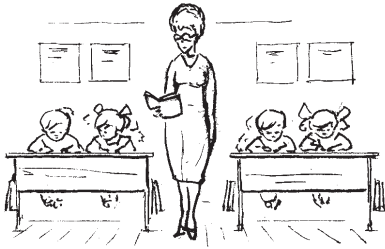
1. Розглянь таблицю і запам'ятай, з яких частин складається лист.

МОЖЛИВІ ЧАСТИНИ ТЕКСТУ ЛИСТА	ПРИКЛАДИ
Звертання	<i>Любі мої дідусю і бабусю! Дорога сестричко Іринко! Шановний Василю Івановичу!</i>
Початкова форма про стан листування	<i>Отримав (-ла) Ваш лист... Давно не було листа... Отримав (-ла) твій лист, але зразу не відповів (-ла), оскільки...</i>
Основний зміст листа, повідомлення про новини	<i>Напишу Вам, що у мене нового в школі (вдома)... Я хочу розповісти Вам... Розповім усе за порядком...</i>
Запитання адресату	<i>Як Ваше здоров'я? Які у Вас новини? Що цікавого у тебе?</i>
Подяка	<i>Дякую за те, що...</i>
Прохання написати лист	<i>Я прошу Вас написати мені... Прочу тебе відповісти на лист...</i>
Передача вітань	<i>Передавайте вітання...</i>
Прощання	<i>До побачення... Міцно цілую і обнімаю...</i>
Кінцівка і підпис	<i>Ваш внук (ваша внучка)... Твій друг (твоя подруга)...</i>
Дата і місце написання, якщо їх нема на початку листа	<i>20 березня 2014 р. Тернопіль</i>

**2. Як ти звернешся в листі до людей, зображених на кожному малюнку?
Запиши свою відповідь — звертання і слова вітання.**

Слова для довідок: *дорогий, любі мої, рідні мої, шановний, любий друже, добрий день, здрастуйте.*

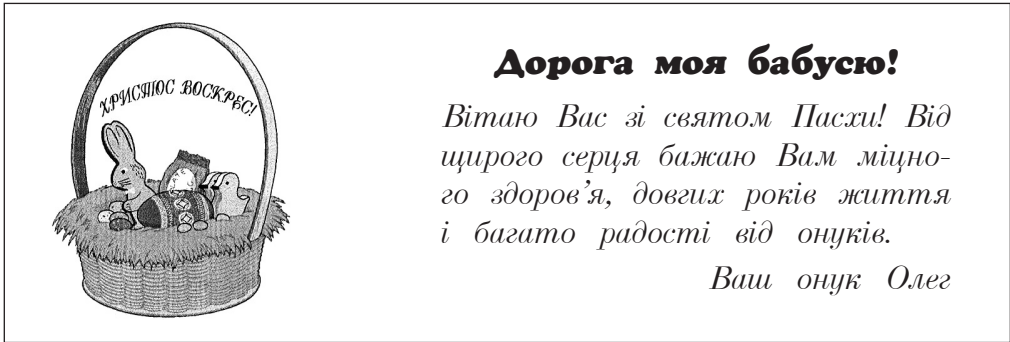

3. За таблицею склади і запиши листа до осіб, зображених на одному з малюнків.

4. Розглянь вітальну листівку. За її зразком напиши власне вітання до свята (мамі, другу чи комусь іншому).

РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТІВ

- 1. Прочитай подані речення. Вибери з них ті, які тобі подобаються, склади й запиши з ними текст на тему «Весна прийшла».**

Настала чудова весна. По землі біжать веселі струмочки. По дорогах і ярах побігли дзвінки струмочки. З дахів падають прозорі перлини. На різні голоси славлять птахи весну. З далеких країв повернулися пташки. Жайворонок вітає нас з весною.

- 2. До редакції шкільної газети надійшли дописи. Уяви себе на місці редактора. Відредагуй і запиши текст правильно.**

а) Я живу і вчуся у другому класі. У мене є багато товаришів. Особливо я дружу з другом Олегом. Ми з ним сидимо за одною партою і ніколи не розмовляємо. Після уроків ми разом йдемо додому.

б) Наталочка виручила бджілку з біди. Бджілка хотіла напитися і впала в бочку з водою. Наталочка кинула на воду листочок. Вилізла на нього бджілка, обсушила крильця та й полетіла.

3. Прочитай твір Іванка. Чи відповідає зміст тексту заголовку?

ЗАЄЦЬ — СПРИТНИЙ БІГУН

Зайчик — це невеличка тваринка. Шерсть у нього влітку сіренька, а взимку — біленька. Він має довгі вуха і трохи розкосі очі. Йому легко бігти під гору.

Які речення не відповідають заголовку? Підкресли.

Яке речення потрібно вставити, щоб зміст відповідав заголовку?

4. Прочитай речення. Чи утворюють вони текст? Чому? Відредагуй текст і запиши його. Добери заголовок.

Ацієї весни прилетів один лелека. Сів біля гнізда, сидить непорушно. Дивиться кудись далеко. Туди, де сонце заходить.

Де ж лелечина пара?

На високому стовбурі сухого дерева — велике гніздо. Там жила пара лелек. Багато років вони виводили пташенят. Восени відлітали в теплі краї, а навесні поверталися. І клопотались, клопотались біля свого гнізда.

4. Перевір написане і виправ помилки.

5. Проаналізуй та виконай роботу над помилками.

ДОДАТОК

До уроку 12.

СОНЦЕ ДОПОМОГЛО

На узліссі живе плиска. Рано-вранці підлітає до води, щоб напиться і розпочати свій сніданок.

Перші нічні заморозки побілили інеем траву, а воду стягнули тонким льодом. Розвиднілося. Пташка прилетіла й сіла на краю калюжі. Спробувала дзьобом. Не виходить.

Невдовзі із-за лісу виглянуло сонце і повільно стало відігрівати охолонулу за ніч землю. Пропавав льодок. Знову з'явилися комахи.

А тепер можна й поснідати. І плиска зайнялася своєю пташиною роботою.

ЗМІСТ

Звертання в усному і писемному мовленні.....	3
Ти і твій співрозмовник. Складання тексту за малюнком і планом.....	5
Складання тексту на задану тему.....	8
Про що говорить заголовок.....	10
Складання розповіді за малюнком і кінцівкою. Засоби зв'язку речень у тексті.....	12
Тема і мета в текстах. Текст-розповідь.....	14
Вчимося описувати. Текст-опис	16
Про одне і те ж по-різному	18
Складання тексту на тему «Моє місто (село)».....	20
Казка мудрістю багата. Складання казки за уявою.....	22
Складання плану	24
Переказуємо детально.....	27
Вибираємо і переказуємо стисло	29
Порівняй і доведи.....	32
Текст-міркування. Есе	35
Як писати листи, привітання, запрошення	38
Редагування текстів	42
Додаток.....	45

Навчальне видання
БУДНА Наталя Олександрівна
ГОВОРИМО, ЧИТАЄМО, ПИШЕМО
Зошит з розвитку зв'язного мовлення
3 клас

Видання 7-ме, перероблене і доповнене

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією
з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Ірина Чоренька*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Галини Телев'як*
Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 30.01.2022. Формат 70x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 3,24 + 0,54. Умовн. фарбо-відб. 3,24 + 0,54.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com